

ANALYSE ET COMMENTAIRE DE TEXTES OU DOCUMENTS EN HÉBREU

Durée : 6 heures

Analysez et commentez, **en hébreu**, les trois documents suivants :

המוסד ושב"כ משתתפים בתוכנית שנועדה להכשיר תלמידי תיכון לפתח נשק טכנולוגי

ההשתתפות בתוכנית תימשך כ-12 שנה ותכלול לימודים בפנימייה, תואר בטכניון ושש שנות שירות צבאי. מומחים מתריעים מפני "שימוש צבאי בילדים ונערים"

אור קשתי

16 בינואר 2022 "הארץ"

5 משרדי הביטחון והחינוך השיקו לאחרונה תוכנית מצטיינים חדשה, לפני כשבועיים הם גם ערכו לה ערב שיווק ראשון. אחד הדוברים הראשונים שהופיעו באירוע היה ארז, ראש מחלקה במוסד. "מדינת ישראל צריכה לוחמים טובים וצריכה עליונות טכנולוגית. אין לנו ברירה: אנחנו חייבים להיות במקום הראשון. מקום שני ושלישי על הפודיום - לא מספיק", הוא אמר מבעד למסך מושחר. תוכנית "אודם" מבקשת לגייס נערים בני 10 14-15 למסלול ארוך טווח - לימודים בתחומי ההנדסה ושירות צבאי ביחידות הטכנולוגיה של המוסד, השב"כ וצה"ל. אלו שישתלבו ביחידות, הוסיף ארז, יזכו ל"השפעה אדירה". לדבריו, "מעט אנשים עושים הרבה מאוד, לכן חשוב לנו להעצים את זה, היום לא זזים בלי מהנדס".

15 התוכנית, נפרשת על פני כ-12 שנים וכוללת לימודי תיכון בפנימייה בקצרין, תואר בהנדסת חשמל בטכניון, ושירות צבאי של כ-6 שנים. בשבוע שעבר החלו המיונים לנערים ונערות בכיתה ט'. המחזור הראשון, עם כ-40 חניכים, יתחיל בשנת הלימודים הבאה. כמה מושגי-יסוד חזרו והופיעו באירוע השיווק אצל דוברים שונים: "מנהיגות

טכנולוגית", "תוכנית עלית", "מקסום הפוטנציאל העצמי", וגם הבטחה כי אודם "תעזור לכם להיות הגרסה הכי טובה של עצמכם". זהו גם נוסח הפרסום לתוכנית המופיע ברשתות החברתיות.

20

מטרת הפרויקט או תחומי הלימוד בו לא הוזכרו באירוע השיווק, גם אתר האינטרנט של התוכנית לא מוסיף פרטים. רמזים אפשר למצוא דווקא בהזמנה שפורסמה לפני כשנתיים להגשת מועמדות לניהול התוכנית. יחד עם חברת רפא"ל וגורמים נוספים שלא פוּןְטוּ, נכתב שם, היא תתמקד בפיתוח "מערכות אוטונומיות".

ויכוחים בנוגע לשימוש בכלי נשק היכולים לבחור ולתקוף מטרות ללא מעורבות אנושית בזמן-אמת - כמו גם על השאלה אם ראוי לרתום לשם כך בני נוער - נדחקו לשוליים. "רובוטים-לוחמים" יכולים להיות אובייקטים מפלצתיים. נדרשת רמה גבוהה של פרשנות אתית כדי לפתח אותם. סגירת אנשים בפנימייה מרוחקת תיצור את האווירה המתאימה, שתחסוך שאלות מיותרות או הסתמכות על מערכות אזרחיות" אמר פרופ' יגיל לוי מהאוניברסיטה הפתוחה חוקר היבטים חברתיים ופוליטיים של הצבא. לדעת הד"ר נטלי דָוְדָזוֹן מהפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב, התוכנית היא "גרסה מתוחכמת ועדינה יותר של שימוש צבאי בילדים ונערים".

25

30

במשרד הביטחון דחו את הביקורת וביקשו להבליט מערכות כמו "כיפת ברזל" ו"מעיל רוח". "יש מקום רב לעיסוק באתיקה של מערכות אוטונומיות", נמסר, "לתפישתנו הן כבר היום מצילות חיים ועתידות לחסוך חיי אדם רבים בקרב לוחמינו, תוך הכרעת האויב במינימום אבידות מצידנו ובמינימום פגיעה בבלתי מעורבים". במשרד החינוך, לכאורה שותף שווה-ערך, בחרו לשמור על שתיקה.

35

מספר הבקשות למעבר לחינוך ביתי עלה פי ארבעה בתוך עשור

כמעט 2,000 בקשות הוגשו בשנה החולפת למשרד החינוך, שבדומה לשנים קודמות אישר את רובן המכריע. בין השנה שבה התפרצה המגפה לשנה שאחריה עלה מספר הבקשות ב-400

שירה קדרי-עובדהי

5 6 בינואר 2022, "הארץ"

מספר הבקשות שהגישו הורים המעוניינים להעביר את ילדיהם לחינוך ביתי עלה פי ארבעה בתוך עשור. מנתונים שפרסמה אתמול (שלישי) המועצה לשלום הילד מתברר כי בשנת הלימודים הקודמת, שהסתיימה ב-2021, הוגשו למשרד החינוך 1,892 בקשות לפטור מחוק לימוד חובה במסגרת חינוך ביתי - לעומת 472 בקשות בשנת הלימודים שהסתיימה ב-2012. לפי הדו"ח, משרד החינוך מאשר את רובן המכריע של הבקשות בתום הליך בדיקה. 10

מספר הבקשות למעבר ילדים לחינוך ביתי נמצא בעלייה עקבית בשנים האחרונות, ולפחות בקרב חלק מההורים התפרצות מגפת הקורונה היתה שיקול מרכזי בהחלטה. בין שנת 2020, השנה שבה פרצה המגפה, לבין שנת 2021 עלה מספר הבקשות ב-400. "כשהחלו הסגרים הבנו מהר מאוד שהיציבות לא תגיע מבית הספר", אמרה ל-"הארץ" 15 ורד אפרתי, אם לשניים מראשון לציון, שילדיה עברו לחינוך ביתי בתחילת שנת הלימודים הנוכחית.

בנה הבכור של אפרתי היה בכיתה א' כשפרצה המגפה, ובתה הקטנה עלתה לכיתה א' בשנה שלאחר מכן. "היה הרבה חוסר בהירות ובלגן, הילדים חוו רצף של מורות מחליפות, לימודים בזום, בידודים. הבנו שנהיה הרבה בבית", היא מסבירה. בנוסף, 20

אומרת אפרתי, "לא רציתי שהכניסה לגן ולבית הספר תהרוס להם את הסקרנות ואני לא מאמינה במבחנים ובלחץ".

משרד החינוך דורש מהורים שילדיהם לומדים בחינוך ביתי להציג בפניו תוכנית לימודים מפורטת, המקיפה כמחצית מחומר הלימוד במקצועות העיקריים. לדברי אפרתי, כדי להגיע לרמה הזאת מספיקה כשעה אחת ביום של לימוד ותרגול. לדבריה, הזמן שהתפנה מאפשר לילדיה להעמיק בנושאים שמעניינים אותם - כמו למשל טיולים בטבע.

לפי דו"ח מ-2019 - שהכין המרכז למחקר יישומי בחינוך "יוזמה" לבקשת המדען הראשי במשרד החינוך - היקף החינוך הביתי נמצא בעלייה עקבית בכל מדינות העולם. השונות בין המדינות רבה, אך ככלל ניתן להעריך שאחוז אחד מכלל הילדים בגיל חינוך לומדים במסגרת הזו. הדו"ח סקר מחקרים שונים שנערכו בישראל ובעולם בנוגע להישגיהם הלימודיים של ילדים בחינוך ביתי, שמהם עולה כי ככלל ההישגים דומים ואף טובים יותר בהשוואה לתלמידי החינוך הציבורי.

מהמחקרים שנסקרו בדו"ח עולה גם כי קיים קשר בין מידת המעורבות של ההורים בחינוך ילדיהם לבין ההישגים. מחקרים אחרים הראו כי המעבר לחינוך ביתי אינו פוגע בהתפתחות הרגשית והחברתית של התלמידים. לדברי אפרתי, ילדיה נפגשים כמה פעמים בשבוע עם ילדים אחרים הלומדים בחינוך ביתי, וגם הולכים לחוגים אחר הצהריים. "הם פוגשים חברים כל הזמן", היא מאשרת.

משרד החינוך מודה: כשליש מחטיבות הביניים לא עומדות בחובתן ללמד ערבית

עוד עולה מהדו"ח של מרכז המידע של הכנסת כי בחמש השנים האחרונות חלה ירידה של כשליש בשיעור התלמידים היהודים שניגשו לבגרות בערבית. גם בבתי הספר היסודיים מלמדים פחות ערבית

רק 3.7% מהתלמידים היהודים בישראל ב-2020 בחרו ללמוד ערבית לבגרות

5 **שירה קדרי-עובדיה**

24 בינואר 2022, "הארץ"

משרד החינוך מסר למרכז המידע של הכנסת נתונים שמהם עולה כי כשליש מחטיבות הביניים לא עומדות בחובתן ללמד ערבית במשך שלוש שעות שבועיות. לפי דו"ח שפרסם המרכז, המשרד לא בודק אם בתי הספר מקדישים את שעות הלימוד למקצועות השונים כפי שנדרש מהם. 10

הדו"ח, שחובר לבקשת יו"ר הרשימה המשותפת איימן עודה וחברי הכנסת רות וסרמן-לנדה ומוסי רז לרגל יום השפה הערבית, מעלה נתונים נוספים המעידים על כך שמעמדו של מקצוע הערבית בבתי הספר העבריים הולך ופוחת. כך, עולה ממנו כי מספר התלמידים שניגשו לבחינת בגרות בשפה הערבית ירד בחמש השנים האחרונות בכשליש. בין השנים 2010-2016 ניגשו לבחינת הבגרות כ-3,600 תלמידים בשנה, 15 שהם כ-5.5% אחוז מכלל התלמידים הניגשים לבגרות. בשנים האחרונות, לעומת זאת, עומד מספר הניגשים על כ-2,600 תלמידים בלבד, שהם 3.5% מהניגשים לבגרות. הדו"ח יוצג מחר בוועדת החינוך של הכנסת.

הסיבה לירידה במספר הניגשים היא שינוי שערך משרד החינוך במבנה הבגרות, כך
20 שהוא אינו מאפשר יותר לגשת לבגרות ברמת יחידה אחת או שלוש יחידות, אלא רק
לבגרות מורחבת ברמת חמש יחידות. כתוצאה מהשינוי נותרו בין התלמידים שלומדים
ערבית רק הניגשים לבגרות ברמת חמש יחידות, ומספרם לא עלה ואף הצטמצם מעט.

מהנתונים עולה עוד כי בין השנים 2020 ל-2021 חלה ירידה במספר שעות התגבור
שהקצה משרד החינוך ללימודי ערבית בתיכונים במטרה לעודד בתי ספר לפתוח מגמות
25 ללימוד השפה. שעות התגבור ניתנות לבתי ספר שבהם פועלות מגמות ערבית, כתוספת
לשעות הלימוד הרגילות. בשנת 2020 הוקצו לבתי הספר 2,259 שעות תגבור ללימודי
השפה, וב-2021 הוקצו 1,878.

ד"ר יונתן מנדל, חוקר השפה הערבית מאוניברסיטת בן גוריון ומכון ון ליר, אמר ל-
"הארץ" כי "הערבית היא כנראה מקצוע הלימוד החבוט ביותר בבתי הספר היהודיים
30 בישראל. יש פער עצום בין חשיבותה לבין מעמדה במציאות. בפועל, רק 3.7%
מהתלמידים היהודים בישראל ב-2020 בחרו ללמוד ערבית לבגרות - נתון מדכא מאוד
שמעיד על מעמד המקצוע, ועל חוסר האטרקטיביות וחוסר הרלוונטיות שלו לתלמיד
היהודי בישראל. הגיע הזמן לשינוי מהותי".

בבתי הספר היסודיים נלמדת השפה הערבית כמקצוע בחירה בלבד, במסגרת שעות
35 העשרה של בתי הספר. בשנים האחרונות פעלה בחלק מבתי הספר היסודיים תוכנית
"יא סלאם" ללימודי השפה הערבית המדוברת, שפותחה על ידי ארגון יוזמות אברהם.
בשנת 2018 עברה התוכנית להפעלת משרד החינוך, אך מהנתונים עולה כי המשרד לא
פעל מאז להרחבתה. מספר בתי הספר שבהם פועלת התוכנית אף הצטמצם לאורך
השנים: בשנת 2017 דיווח משרד החינוך כי השפה הערבית נלמדת ב-220 בתי ספר,
40 ואילו השנה דיווח המשרד על 191 בתי ספר המלמדים ערבית. במשרד החינוך הודו כי
קיים קושי בגיוס מורים לתוכנית, שכן ברוב מסלולי ההכשרה להוראה, מכשירים מורים
להוראת ערבית ספרותית ולא ערבית מדוברת.

ככלל, לימודי הערבית בישראל מתמקדים בשפה הספרותית - השונה מאוד מזו המדוברת - ובמיוחד בקריאה ובתרגום של טקסטים מהעיתונות. מחקר שפורסם לפני כשנה על-ידי מכון ון ליר וארגון מכון אברהם, ובמסגרתו רואיינו תלמידי תיכון הלומדים ערבית, 45 הציג את הפער בין רצונם של התלמידים להכיר את השפה המדוברת לבין החומר הנלמד לבחינת הבגרות. "אנחנו משננים למבחן וזהו, וזה חבל כי זה עושה את זה טכני כזה, כמו מתמטיקה, וזה לא", אמר אחד התלמידים שרואיינו במחקר, "אנחנו רוצים ללמוד גם על המקומות או על דברים שקשורים לתרבות, אבל אנחנו אף פעם לא מספיקים".

50 נעמי, תלמידת כיתה י"ב מהדרום, ניסחה את הפער באופן מדויק: "אני מרגישה יותר בנוח לדבר על שר הביטחון מאשר על חומס, זה המלים שאנחנו לומדים פה. את הולכת ללמוד במגמה שש שנים ובסוף את לא יודעת להשתמש בשפה. זה הופך את זה בעיניי לדי מיותר".

ח"כ עודה אמר ל-"הארץ" כי "לימוד השפה הערבית ונוכחותה במרחב הם כלים חשובים לשיפור מעמדה של השפה ולקידום שוויון ושלוש. יהודים כמעט לא לומדים ערבית אבל האזרחים הערבים לומדים עברית - אני מאמין ששתי שפות ושתי תרבויות תמיד עדיפות על אחת". 55

מעמותת "יוזמות אברהם" נמסר כי "העובדה שגם היום תלמידים יוצאים מבתי הספר ללא יכולת לקיים שיחה בסיסית בערבית, היא כשל מערכתי עמוק ומתמשך של מערכת החינוך הישראלית". 60

יעלה מזור, רכזת חינוך לחיים משותפים בעמותת "סיכוי-אופוק", הוסיפה: "בעשור האחרון אנו רואים גופים ממשלתיים ועסקיים רבים היוזמים לימודי ערבית לעובדיהם כדי לקדם יחסי עבודה שוויוניים יותר, ואילו במערכת החינוך אנו רואים ירידה במספר המורות לערבית ובהתאמה במספר הלומדים. נדרש שינוי מערכתי ומקיף".